

цивільного позову уможливило зробити висновок про необхідність повідомлення й інформування потерпілого про застосування, зміну чи скасування таких заходів забезпечення кримінального провадження, як тимчасове вилучення майна та арешт майна. Це дасть потерпілому змогу взяти додаткових заходів щодо забезпечення відшкодування шкоди, завданої йому кримінальним порушенням, зокрема шляхом звернення із цивільним позовом.

За цих умов перспективним напрямом подальших розвідок може бути дослідження питання повідомлення потерпілого про те, що під час проведення слідчих (розшукових) дій вилучено майно, власником якого він є, або яке було об'єктом кримінальних дій.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Вашук Б.Л. Окремі питання удосконалення кримінально-процесуального законодавства щодо визнання цивільним позивачем у кримінальній справі / Б.Л. Вашук // Університетські наукові записки. – 2005. – № 4(16). – С. 266–270.
2. Кримінальний процесуальний кодекс України : Закон України від 13 квітня 2012 р. // *Голос України*. – 2012. – № 90–91 (зі змінами і доповненнями).
3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / [О.М. Бандурка, Є.М. Блажів-

ський, Є.П. Бурдоль та ін.] ; за заг. ред. В.Я. Тація, В.П. Пшонки, А.В. Портнова. – Х. : Право, 2012. – Т. 1. – 2012. – 664 с.

4. Карпов Н.С. Забезпечення деяких прав потерпілого у кримінальному провадженні / Н. Карпов, Т.С. Цвігун // *Митна справа*. – 2014. – № 6 (96). – С. 341–346.

5. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред. В.Г. Гончаренка, В.Т. Нора, М.Є. Шумила. – К. : Юстініан, 2012. – 1224 с.

6. Горбачова І.М. Сучасний стан та перспективи розвитку заходів компенсації в кримінальному праві України / І.М. Горбачова // *Ученые записки Таврического национального университета им. В.И. Вернадского*. – 2013. – № 26 (65). – С. 164–172.

7. Шаповалова Л.И. Возмещение потерпевшему вреда, причиненного преступлением, как способ обеспечения его прав и законных интересов / Л.И. Шаповалова // *Конституційні гарантії захисту людини в сфері правоохоронної діяльності : матеріали наук.-прак. конференції*. – Дніпропетровськ : Дніпропетровський юридичний інститут МВС України, 1999. – С. 307–310.

8. Зинатуллин З.З. Уголовно-правовая реституция как форма возмещения причиненного преступлением материального ущерба / З.З. Зинатуллин // *Правоведение*. – 1972. – № 2. – С. 115–121.

9. Лакеев А.А. Материальное возмещение вреда и помощь жертвам преступлений: проблемы, зарубежный опыт / А.А. Лакеев // *Проблемы уголовной ответственности и наказания в условиях формирования правового государства*. – Рязань, 1994. – С. 40–48.

10. Практика застосування судами законодавства, яким передбачені права потерпілих від злочинів // *Вісник Верховного Суду України*. – 2004. – № 8. – С. 6–10.

УДК 347.191.3

СТАТУТ І ЗАСНОВНИЦЬКИЙ ДОГОВІР: КОМПАРАТИВНИЙ АНАЛІЗ

Юркевич Ю.М., к. ю. н., доцент,
доцент кафедри цивільного права та процесу
юридичного факультету
Львівський національний університет імені Івана Франка

У статті на основі аналізу чинного законодавства України та практики його застосування здійснено порівняльно-правовий аналіз статуту й засновницького договору, визначено їхню роль у регулюванні відповідних відносин. За результатами дослідження висловлено власну позицію щодо вдосконалення чинного законодавства України.

Ключові слова: юридична особа, товариство, статут, договір, засновницький договір.

В статье на основе анализа действующего законодательства Украины и практики его применения осуществлен сравнительно-правовой анализ устава и учредительного договора, определена их роль в регулировании соответствующих отношений. По результатам исследования высказана собственная позиция по совершенствованию действующего законодательства Украины.

Ключевые слова: юридическое лицо, общество, устав, договор, учредительный договор.

Yurkevych Yu.M. STATUTE AND FOUNDING AGREEMENT: COMPARATIVE ANALYSIS

On the basis of analysis of current legislation of Ukraine and practice the comparative legal analysis of the statute and foundation agreement has been conducted and also their role in the regulation of the relationship has been defined. According to the survey the own opinion in improving the current legislation of Ukraine has been expressed.

Key words: legal entity, society, statute, contract, founding agreement.

Постановка проблеми. Проблеми правового статусу юридичних осіб і їхніх об'єднань, серед яких правові питання щодо прийняття статутів та укладення засновницьких договорів, посідають важливе місце і є досить актуальними у цивільному й господарському праві, особливо нині, коли відбувається ре-

формування законодавства України та адаптація його до права Європейського Союзу. Зміни, що відбуваються в регулюванні окреслених відносин на законодавчому рівні, є прикладом ефективності реалізації диспозитивного методу регулювання приватно-правових відносин. Водночас узгодження на-

ціонального корпоративного законодавства із сучасними європейськими стандартами дасть змогу не тільки поліпшити якість нормативного регулювання, а й значно покращити загальний інвестиційний клімат України й створити сприятливі умови для залучення як іноземних, так і вітчизняних інвестицій. У цьому аспекті важливим є з'ясування співвідношення статуту й засновницького договору, адже останній для окремих юридичних осіб є єдиним установчим документом.

Стан дослідження. Цьому питанню присвячені наукові праці багатьох вітчизняних і зарубіжних учених, зокрема Н.В. Козлової, Н.І. Костової, В.М. Кравчука, І.Б. Новицького, І.В. Спасибо-Фатеевої, Д.І. Степанова та багатьох інших. Своєю чергою, у період реформування чинного законодавства України, з'ясування правової природи статуту й засновницького договору та їх порівняльний аналіз потребують комплексного дослідження.

Метою статті є здійснення на основі аналізу чинного законодавства України та практики його застосування порівняльно-правового аналізу статуту й засновницького договору та визначення їхньої ролі в регулюванні відповідних відносин.

Виклад основного матеріалу. Загальні вимоги до змісту установчих документів юридичних осіб, незалежно від їх організаційно-правових форм, установлені ст. 88 Цивільного кодексу України (далі – ЦК України) [1] і ст. 57 Господарського кодексу України (далі – ГК України) [2].

Так, відповідно до ст. 87 ЦК України, для створення юридичної особи її учасники (засновники) розробляють установчі документи, які викладаються письмово й підписуються всіма учасниками (засновниками), якщо законом не встановлений інший порядок їх затвердження. Юридична особа приватного права може створюватися та діяти на підставі модельного статуту, затвердженого Кабінетом Міністрів України, що після його прийняття учасниками стає установчим документом. Засновники (учасники) юридичної особи, утвореної на підставі модельного статуту, можуть у встановленому законом порядку затвердити статут, який є установчим документом, і провадити діяльність на його підставі (варто зауважити, що 16 листопада 2011 р. Постановою Кабінету Міністрів України № 1182 було затверджено модельний статут товариств з обмеженою відповідальністю [3]). Також зазначається, що установчим документом товариства є затверджений учасниками статут або засновницький договір між учасниками, якщо інше не встановлено законом.

Своєю чергою, згідно зі ст. 88 ЦК України, у статуті товариства вказуються найменування юридичної особи, органи управління товариством, їхня компетенція, порядок прийняття ними рішень, порядок вступу до товариства та виходу з нього, якщо додаткові вимоги щодо змісту статуту не встановлені ЦК України або іншим законом. На противагу цьому, у засновницькому договорі товариства визначаються зобов'язання учасників створити товариство, порядок їхньої спільної діяльності щодо його створення, умови пере-

дання товариству майна учасників, якщо додаткові вимоги щодо змісту засновницького договору не встановлені ЦК України або іншим законом.

У науковій літературі висловлювалася думка про те, що угода, спрямована на створення юридичної особи (засновницький договір), має особистий характер і не може здійснюватися через представника [4, с. 67]. На думку В.М. Кравчука, потрібно враховувати, що окремі господарські товариства утворюються на засадах об'єднання не лише майна, а й особистої діяльності учасників; оскільки значення має не тільки (і не стільки) майновий внесок, а насамперед особа учасника, укладення засновницьких договорів про створення та діяльність повних чи командитних товариств – це правочин особистого характеру; такий правочин учиняється особисто й не може вчинятися через представника [5]. Варто погодитися з цією позицією, тим більше, що, згідно з нормами Закону України «Про господарські товариства» від 19 вересня 2001 р. [6], найменування повного товариства повинно містити імена (найменування) всіх його учасників, слова «повне товариство» або містити ім'я (найменування) одного чи кількох учасників з додаванням слів «і компанія», а також слів «повне товариство», а якщо в найменування командитного товариства включене ім'я вкладника, такий вкладник стає повним учасником товариства (ст. ст. 66, 75).

Крім цього, відповідно до ст. 57 ГК України, установчими документами суб'єкта господарювання є рішення про його утворення або засновницький договір, а у випадках, передбачених законом, статут (положення) суб'єкта господарювання. В установчих документах повинні бути зазначені найменування суб'єкта господарювання, мета і предмет господарської діяльності, склад і компетенція його органів управління, порядок прийняття ними рішень, порядок формування майна, розподілу прибутків та збитків, умови його реорганізації й ліквідації, якщо інше не передбачено законом.

Порівнюючи вказані норми обох кодифікованих актів, варто зауважити, що ГК України з більшою мірою деталізації визначає які саме відомості повинні бути зазначені в статуті й у засновницькому договорі. Так, статут суб'єкта господарювання повинен містити відомості про його найменування, мету і предмет діяльності, розмір і порядок утворення статутного капіталу та інших фондів, порядок розподілу прибутків і збитків, про органи управління й контролю, їхню компетенцію, про умови реорганізації та ліквідації суб'єкта господарювання, а також інші відомості, пов'язані з особливостями організаційної форми суб'єкта господарювання, передбачені законодавством; статут може містити й інші відомості, що не суперечать законодавству. Що стосується засновницького договору, то в ньому засновники зобов'язуються утворити суб'єкт господарювання, визначають порядок спільної діяльності щодо його утворення, умови передавання йому свого майна, порядок розподілу прибутків і збитків, управління діяльністю суб'єкта господарювання та

участі в ньому засновників, порядок вибуття й входження нових засновників, інші умови діяльності суб'єкта господарювання, які передбачені законом, а також порядок його реорганізації та ліквідації відповідно до закону. Із цього випливає висновок, що засновницький договір, навіть у випадку його укладення поряд із статутом, а не тільки в разі створення повних і командитних товариств, діє до моменту припинення юридичної особи.

З іншого боку, на відміну від цього, у п. 15 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» від 24.10.2008 р. № 13 [7] указується, що із набранням чинності ЦК України договір про створення (заснування) акціонерних товариств, товариств з обмеженою відповідальністю й товариств із додатковою відповідальністю не регулює відносини між учасниками (акціонерами) товариства при здійсненні його діяльності і припиняє свою дію після досягнення мети – створення та державної реєстрації товариства. Крім цього, положення абз. 3 ч. 3 ст. 9 Закону України «Про акціонерні товариства» від 17.09.2008 р. встановлює правило, згідно з яким «засновницький договір не є установчим документом товариства і діє до дати реєстрації Національною комісією з цінних паперів та фондового ринку звіту про результати закритого (приватного) розміщення акцій». Водночас, на нашу думку, ця позиція суперечить ч. 3 ст. 57 ГК України. Уважаємо, що правила ч. 3 ст. 57 ГК України сприяють більш ефективному регулюванню відносин між учасниками юридичних осіб, а тому норму ст. 9 Закону України «Про акціонерні товариства» варто змінити, передбачивши, що засновницький договір акціонерного товариства діє до дати припинення акціонерного товариства.

Також, зважаючи, що, відповідно до ст. 83 ЦК України, юридичні особи можуть створюватися не тільки у формі товариств, установ, а й в інших формах, установлених законом, недоліком законодавчої техніки видаються словосполучення у ст. 88 ЦК України «У статуті товариства вказуються...» та «У засновницькому договорі товариства...». Тому більш доцільним було б слово «товариства» замінити на слова «юридичної особи». Подібно, невдалим є використання у ст. 57 ГК України терміна «суб'єкт господарювання», адже він стосується також суб'єктів підприємницької діяльності фізичних осіб-підприємців. Його доцільно замінити на термін «господарська організація».

У юридичній літературі зазначається, що статут є локальним нормативним актом, призначення якого полягає у визначенні правового статусу конкретної юридичної особи. Саме цей документ визначає правове становище тієї чи іншої юридичної особи в цивільному обороті. Статут є найбільш поширеним видом установчого документа. Статут – це своєрідна конституція юридичної особи. Тому В.М. Кравчук наводить такі ознаки, які дають змогу розкрити його правову сутність: він установлює індивідуальний правовий статус конкретної юридичної особи; він затверджується учасниками і змінюється вищим орга-

ном управління юридичної особи; він діє протягом усього часу існування юридичної особи; він поширюється на всіх осіб, які перебувають у правовідносинах із юридичною особою; він може містити норми, не передбачені чинним законодавством; він не повинен суперечити нормам закону [5]. При цьому в юридичній літературі навіть висловлювалися за трактування статуту юридичної особи як договору або правового феномена, оснований на договорі, або такого, що містить у собі договір (елемент договору) [8, с. 153–154]. Д.І. Степанов вважає, що статут юридичної особи є актом застосування права, оскільки в ньому відбувається реалізація норм права про юридичних осіб [9, с. 45]. На противагу цьому, Н.В. Козлова зазначає, що «поняття застосування права, незважаючи на різні варіанти його визначення, тим не менш однозначно трактується як форма реалізації права, яка здійснюється уповноваженими на те державними органами та посадовими особами і має державно-владний характер» [10, с. 64]. Особлива точка зору відстоюється у працях І.Б. Новицького, який висловив позицію щодо можливості зарахування статуту до підзаконних нормативних актів [11, с. 37]. На нашу думку, важко погодитися з такою позицією, адже статут не може містити відомостей, які суперечать законодавству (у тому числі підзаконним нормативно-правовим актам), у зв'язку з чим вважаємо за можливе розглядати статут як локальний акт, який покликаний визначити правовий статус юридичної особи.

Н.І. Костова зазначає, що статут може розглядатися як складова установчого договору в його широкому значенні як зобов'язання, але що стосується його співвідношення з установчим договором як установчим документом, навряд чи доцільно оцінювати статут як його складову. Кожний із цих документів має самостійне значення – засновницький договір закріплює рішення про створення товариства й відображає положення, що мають правове значення для товариства. Статут установлює правове положення товариства, репрезентуючи його в зовнішніх відносинах [12].

Варто також підтримати правову позицію, висловлену Львівським апеляційним господарським судом при розгляді справи № 914/1876/14 у постанові від 11.06.2015 р. Так, Львівський апеляційний господарський суд підкреслив, щодо посилання скажника на порушення положень п. п. 6.2, 6.3 Статуту підприємства, а також ст. 116 ЦК України та 147 ЦК України як на підставу для визнання договору дарування частки в статутному капіталі від 14.09.2011 р. недійсним розцінюється колегією суддів як безпідставне та необґрунтоване, оскільки в силу вимог ч. 1 ст. 215, ч. 1 ст. 203 ЦК України підставою для визнання правочину недійсним є невідповідність його змісту ЦК України, іншим актам цивільного законодавства, а також інтересам держави та суспільства, його моральним засадам. Разом із цим статут підприємства не належить до актів цивільного законодавства, що підтверджується, зокрема, і ст. 4 ЦК України, якою передбачено поняття актів цивільного зако-

нодавства [13]. Ця позиція не суперечить викаладеній у Постанові Вищого господарського суду України від 13.07.2011 р., у якій вказується таке: «... Врахувавши зазначене, приписи ст. 16, п. 4 ч. 1 ст. 116, ч. 1 ст. 147, ст. 203, ч. 1 ст. 215, ст. ст. 234, 316, 317, 319, 627 Цивільного кодексу України, п. «д» ч. 1 ст. 10, ст. 53 Закону України «Про господарські товариства», суди попередніх інстанцій вказали, що на відчуження учасником частки у статутному (складеному) капіталі товариства шляхом її дарування не вимагається згода інших учасників чи прийняття відповідного рішення зборами учасників товариства, вказане право учасника на відчуження частки у статутному капіталі товариства залежить тільки від його волевиявлення і необмежено будь-якими умовами...» [14]. Також Вищий господарський суд України у Постанові від 14.09.2005 р. підтвердив висновки судів попередніх інстанцій, що невідповідність спірного договору купівлі-продажу до Статуту товариства не є обставиною, що може бути підставою до визнання договору недійсним [15].

Згідно з п. 14 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» від 24.10.2008 р. № 13, при вирішенні спорів про визнання установчих документів господарського товариства недійсними господарським судам необхідно розмежовувати правову природу статуту й установчого (засновницького) договору товариства. Статут юридичної особи за змістом ч. 2 ст. 20 ГК України є актом, який визначає правовий статус юридичної особи, оскільки він містить норми, обов'язкові для учасників товариства, його посадових осіб та інших працівників, а також визначає порядок затвердження й унесення змін до статуту. Підставами для визнання акта, у тому числі статуту, недійсним є його невідповідність вимогам чинного законодавства та/або визначеній законом компетенції органу, який видав (затвердив) цей акт, а також порушення у зв'язку з його прийняттям прав і охоронюваних законом інтересів позивача. Статут не є одностороннім правочином, оскільки затверджується (змінюється) загальними зборами учасників (засновників, акціонерів), які не є ні суб'єктом права, ні органом, який здійснює представництво товариства. Не є статут і договором, тому що затверджується (змінюється) не за домовленістю всіх учасників (засновників, акціонерів) товариства, а більшістю у 3/4 голосів акціонерів чи простою більшістю голосів учасників товариства (ст. ст. 42, 59 Закону України «Про господарські товариства»). У зв'язку з цим при вирішенні спорів щодо визнання статуту недійсним не застосовуються норми, які регламентують недійсність правочинів.

Варто підтримати точку зору, згідно з якою, виходячи з різної правової природи статуту та установчого договору господарського товариства, у справах про визнання недійсним статуту відповідачем є товариство й відсутня необхідність залучати до участі у справі всіх учасників (акціонерів) товариства, а у справах щодо визнання недійсним установчого (засновницького) договору мають залучати-

ся до участі у справі всі учасники (акціонери) товариства як сторони договору. Крім цього, суди не вправі вносити зміни до установчих документів товариства: вирішення цього питання не належить до компетенції суду й означало б втручання у внутрішню діяльність товариства. Судам підвідомчі спори щодо недійсності змін, унесених до установчих документів товариства, або визнання недійсними рішень загальних зборів щодо внесення змін до останніх. Хоча чинне законодавство не визначає підстав для визнання недійсними актів органів юридичної особи, на відміну від підстав визнання недійсними правочинів [16].

І.В. Спасибо-Фатеева зазначає, що коло проблем, пов'язаних із недійсністю правочинів, збільшується включенням до нього питань про недійсність установчих документів юридичної особи та наслідків цього. Серед іншого, учена наголошує, що, по-перше, виникає непорозуміння щодо того, як бути з правочинами, що укладаються юридичною особою в проміжок часу після визнання судом її установчих документів недійсними, адже вона продовжує існувати, доки не виключена з державного реєстру, а значить – може укладати правочини; по-друге, чи це тягне за собою недійсність договорів, які укладалися такою юридичною особою з моменту її створення, посилаючись на ч. 1 ст. 216 ЦК України (інакше кажучи, чи можна допустити такі розсуди: установчі документи, визнані недійсними, не породили юридичну особу, а якщо її немає (і не було) як суб'єкта права, то вона не могла укладати правочини, а це значить, що всі укладені нею правочини є недійсними) [17, с. 95–106].

Водночас, відповідно до ч. 1 ст. 638 ЦК України, договір є укладеним, якщо сторони в належній формі досягли згоди з усіх істотних умов договору. Відтак, слідуючи цій логіці, якщо запис про державну реєстрацію юридичної особи визнано недійсним (визнано недійсними її установчі документи, прийняті в ході процедури її заснування), під час укладення оспорюваних договорів був відсутній суб'єкт права – сторона договору, а отже, такий договір є не недійсним, а неукладеним. Як наслідок, мають застосовуватися не правила про подвійну реституцію, а норми глави 83 ЦК України. З іншого боку, якщо керується положеннями ст. 91 ЦК України, згідно з якими цивільна правоздатність юридичної особи виникає з моменту її створення і припиняється з дня внесення до єдиного державного реєстру запису про її припинення, підстав уважати відповідні договори неукладеними (чи недійсними) немає. Відтак, з метою уникнення неоднакової правозастосовної практики, указані питання варто врегулювати на законодавчому рівні.

Отже, підставою недійсності засновницького договору є, зокрема, недодержання в момент його вчинення стороною (сторонами) таких вимог: а) зміст засновницького договору не може суперечити ЦК України, іншим актам цивільного законодавства, а також інтересам держави й суспільства, його моральним засадам; б) особа, яка укладає засновницький договір, повинна мати необхідний об-

сяг цивільної дієздатності; в) волевиявлення учасника засновницького договору має бути вільним і відповідати його внутрішній волі; г) засновницький договір має бути спрямований на реальне настання правових наслідків, що обумовлені ним. Крім цього, необхідно до цього зазначити, що недійсним є правочин, якщо його недійсність установлена законом (нікчемний правочин); у цьому разі визнання такого правочину недійсним судом не вимагається.

Відповідно ж до Рекомендацій Президії Вищого господарського суду України «Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин» від 28.12.2007 р. № 04-5/14 [18], підставами прийняття рішення про визнання недійсними установчих документів господарського товариства є порушення закону, які не можуть бути усунуті.

Такою підставою, зокрема, може бути відсутність в установчих документах тих відомостей, які, згідно із законом, повинні обов'язково в них міститися. Відповідно до ч. 4 статті 4 Закону України «Про господарські товариства», відсутність зазначених відомостей в установчих документах є підставою для відмови в державній реєстрації товариства. Тому якщо за наслідками розгляду справи встановлено, що на момент державної реєстрації господарського товариства його установчі документи не містили цих відомостей і не були приведені у відповідність із законом, господарський суд має підстави, керуючись положенням абз. 2 ч. 2 ст. 38 Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» [19], визнати установчі документи й запис про державну реєстрацію господарського товариства недійсними. За наявності наміру сторін і реальної можливості приведення установчих документів товариства у відповідність із вимогами закону рекомендується, з метою недопущення припинення товариств, які здійснюють господарську діяльність, надавати сторонам можливість привести установчі документи у відповідність до закону. Якщо до прийняття судом рішення про визнання установчих документів недійсними, їх було приведено у відповідність до закону, у суду немає підстав для прийняття рішення про визнання відповідних установчих документів недійсними.

При цьому слід наголосити на тому, що відповідно до п. 13 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про практику розгляду судами корпоративних спорів» № 13 від 24.10.2008 р., положення установчих документів господарських товариств, які не відповідають вимогам законодавства, не застосовуються. Із цього випливає, що не підлягають захисту вимоги заінтересованих осіб про виконання положень установчих документів, що суперечать законодавству, навіть якщо такі положення в установленому порядку не визнані недійсними. Подібно, у п. 7 Постанови Пленуму Верховного Суду України «Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними» від 06.11.2009 р. № 9 указується, що виконання чи невиконання сторонами зобов'язань,

які виникли з правочину, має значення лише для визначення наслідків його недійсності, а не для визнання правочину недійсним; якщо правочин ще не виконаний, він є таким, що не створює жодних юридичних наслідків [20].

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, конкретизуючи деякі проблеми, необхідно зазначити, що питання правової природи статутів і засновницьких договорів досі залишаються дискусійними. Водночас доцільним у ході вдосконалення чинного законодавства України видається внесення змін, зокрема стосовно терміну дії засновницького договору, термінологічного апарату ст. 88 ЦК України і ст. 57 ГК України. На нашу думку, необхідними також є узагальнення підстав для визнання недійсними установчих документів (зокрема статутів) і визначення правових наслідків такого визнання.

ЛІТЕРАТУРА:

1. Цивільний кодекс України № 435-IV від 16.01.2003 // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 40. – Ст. 356.
2. Господарський кодекс України від 16.01.2003 р. № 436-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 18. – Ст. 144.
3. Про затвердження модельного статуту товариства з обмеженою відповідальністю : Постанова Кабінету Міністрів України від 16.11.2011 р. № 1182 // Урядовий кур'єр. – 2011. – № 218.
4. Брагинский М. Граждане (физические лица). Юридические лица / М. Брагинский, К. Ярошенко // Хозяйство и право. – 1995. – № 2. – С. 66–69.
5. Кравчук В.М. Створення юридичних осіб. Частина II / В.М. Кравчук // Мала енциклопедія нотаріуса. – 2007. – № 2. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://yurradnik.com.ua/statii/>.
6. Про господарські товариства : Закон України від 19.09.1991 р. № 1576-XII // Відомості Верховної Ради України. – 1991. – № 49. – Ст. 682.
7. Про практику розгляду судами корпоративних спорів : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 24.10.2008 р. № 13 // Вісник Верховного Суду України. – 2008. – № 11.
8. Шершеневич Г.Ф. Учебник русского гражданского права (по изданию 1907 г.) / Г.Ф. Шершеневич. – М. : Фирма «СПАРК», 1995. – 556 с.
9. Степанов Д.И. Правовая природа устава юридического лица / Д.И. Степанов // Хозяйство и право. – 2000. – № 6. – С. 43–47.
10. Козлова Н.В. Правовая природа учредительных документов юридического лица / Н.В. Козлова // Хозяйство и право. – 2004. – № 1. – С. 63–65.
11. Новицкий И.Б. Источники советского гражданского права / И.Б. Новицкий. – М., 1959. – 162 с.
12. Костова Н.І. Правове регулювання статуту акціонерного товариства / Н.І. Костова // Часопис цивілістики. – 2013. – Вип. 15. – С. 76–80. – С. 76. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://nbuv.gov.ua/j-pdf/Chas_2013_15_16.pdf.
13. Постанова Львівського апеляційного господарського суду від 11.06.2015 р. // Єдиний державний реєстр судових рішень України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.
14. Постанова Вищого господарського суду України від 13.07.2011 р. // Єдиний державний реєстр судових рішень України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.
15. Постанова Вищого господарського суду України від 14.09.2005 р. // Єдиний державний реєстр судових рішень України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.reyestr.court.gov.ua>.
16. Пахолок В.А. Проблемні питання при вирішенні спорів, пов'язаних з корпоративними відносинами / В.А. Пахолок // Закон і Бізнес [Електронний ресурс]. – Режим до-

ступу : http://zib.com.ua/ua/print/81627-problemni_pitannya_pri_virishenni_sporiv_povyazanih_z_korpor.html.

17. Спасибо-Фатеева І.В. Спирні питання недійсності правочинів / І.В. Спасибо-Фатеева // Вісник Академії правових наук України. – 2007. – № 3 (50). – С. 95–106.

18. Про практику застосування законодавства у розгляді справ, що виникають з корпоративних відносин : Рекомендації Президії Вишого господарського суду України від 28.12.2007 р. № 04-5/14 //

Вісник господарського судочинства. – 2008. – № 1. – Ст. 22.

19. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців : Закон України від 15.05.2003 р. № 755-IV // Відомості Верховної Ради України. – 2003. – № 31. – Ст. 263.

20. Про судову практику розгляду цивільних справ про визнання правочинів недійсними : Постанова Пленуму Верховного Суду України від 06.11.2009 р. № 9 // Офіційний сайт Верховної Ради України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua>.

УДК 347.921

НАЛЕЖНЕ ЗАСТОСУВАННЯ СУДДІВСЬКОГО РОЗСУДУ В ЦИВІЛЬНИХ СПРАВАХ ЯК ОДНА З УМОВ ВІДНОВЛЕННЯ ДОВІРИ ДО СУДОВОЇ ВЛАДИ В УКРАЇНІ

Ямковий В.І., адвокат, к. ю. н., доцент,
доцент кафедри права
Криворізький економічний інститут
ДВНЗ «Криворізький національний університет»

Стаття присвячена визначенню критеріїв суддівського розсуду та дискреційних повноважень суду в умовах реформування судової гілки влади.

Ключові слова: повноваження суду, дискреційні повноваження, суддівський розсуд, межі судового розсуду, суддівське свавілля.

Статья посвящена определению критериев судейского усмотрения и дискреционных полномочий суда в условиях реформирования судебной ветви власти.

Ключевые слова: полномочия суда, дискреционные полномочия, судейское усмотрение, пределы судебного усмотрения, судейское своеволие.

Yamkovyi V.I. PROPER APPLICATION OF JUDGE DISCRETION IN CIVIL CASES AS ONE OF TERMS OF PROCEEDING IN TRUST TO JUDICIAL IN UKRAINE

The article is devoted to determination of criteria of judge discretion and discretionary plenary powers of court in the conditions of reformation of judicial branch of power.

Key words: plenary powers of court, discretionary plenary powers, judge discretion, limits of judicial discretion, judge self-will.

Постановка проблеми. Зростання ролі суду в житті суспільства вбачається не тільки в кількості звернень до суду, а й у новій якості цих звернень, пов'язаних зі значно більш широким розумінням фізичними та юридичними особами своїх прав. Водночас застосування відносно визначених правових норм у конкретній ситуації певною мірою залежить від розсуду суддів, що вимагає особливої інтуїції, об'єктивності, справедливості, розуміння наслідків, відповідальності. Особливого значення дослідження цих питань набуває в умовах, коли законодавець приділяє значну увагу відновленню довіри до судової влади в Україні, яка дискредитувала себе фактами, що свідчать про порушення суддями присяги, наявність підстав для притягнення їх до дисциплінарної або кримінальної відповідальності, вияви упередженості тощо.

На жаль, законодавець не завжди може детально описати ту чи іншу ситуацію, у якій діятиме суд, надавши можливість застосовувати імперативні (абсолютно-визначені) правові норми, оскільки не в змозі повністю врегулювати вирішення низки правових питань, для яких потрібен спеціальний підхід у кожному конкретному випадку, передаючи їх на розсуд суду, якому надається можливість здійснення дискреції під час розгляду цих питань.

Правові норми, що надають правозастосовному органу певну свободу вибору конкретного рішення, називають ситуаційними (їхня дія залежить від ситуації) або дискреційними (при певній свободі вибору в межах, визначених законом).

Стан дослідження. Проблеми дискреційних повноважень тією чи іншою мірою досліджувалися багатьма вченими, зокрема такими як Д. Абушенко, В. Антропов, О. Боннер, Г. Бребан, Е. Васюковський, Ю. Грачова, Р. Дворкін, М. Зейдер, В. Канцір, К. Комісаров, Д. Луспенник, О. Папкова, І. А. Покровський, В. Ремньов, І. Репієтнікова, М. Треушніков, Н. Чечіна, Д. Чечот, В. Ярков та інші.

Проте багато аспектів реалізації дискреційних повноважень суду та співвідношення суддівського розсуду і свавілля залишаються дискусійними, оскільки не отримали єдиного підходу в юридичній науці. Указані обставини зумовили необхідність проведення комплексного наукового дослідження цих питань і визначили актуальність теми дослідження, наукова новизна якого полягає в комплексному підході до досліджуваних проблем в умовах реформування судової влади та процесів її очищення, що тривають в Україні.

Мета статті – визначити критерії суддівського розсуду й дискреційні повноваження